

УДК: 371.3:811:378(477)

ОКСАНА РОГУЛЬСЬКА

м. Хмельницький, Україна

ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ

INTERACTIVE TECHNOLOGIES IN TEACHING FOREIGN LANGUAGES IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS OF UKRAINE

Проаналізовано технології інтерактивного навчання іноземних мов у вищих навчальних закладах України. Виявлено особливості інтерактивного навчання в режимі діалогу, під час якого відбувається взаємодія учасників педагогічного процесу задля взаєморозуміння, спільного вирішення навчальних завдань, розвитку особистісних якостей студентів. Розглянуто доцільність використання інтерактивних методів, що дозволяють зробити заняття більш різноманітним, дають можливість студентам проявити мовленнєву самостійність, реалізувати комунікативні вміння та мовленнєві навички.

Ключові слова: інтерактивність, інтерактивний метод, інтерактивне навчання, інтерактивні технології навчання.

Проанализированы технологии интерактивного обучения иностранным языкам в высших учебных заведениях Украины. Выявлены особенности интерактивного обучения в режиме диалога, во время которого происходит взаимодействие участников педагогического процесса с целью взаимопонимания, совместного решения учебных задач, развития личностных качеств студентов. Рассмотрена целесообразность использования интерактивных методов, позволяющих сделать занятия более разнообразными, дающих возможность студентам проявить речевую самостоятельность, реализовать коммуникативные умения и речевые навыки.

Ключевые слова: интерактивность, интерактивный метод, интерактивное обучение, интерактивные технологии обучения.

Interactive technologies in teaching foreign languages in higher educational institutions of Ukraine have been analyzed. Peculiarities of interactive training in a form of a dialogue, where participants of pedagogical process for the purpose of mutual understanding, the joint solution of educational tasks and the development of students' personal qualities interact with each other, have been revealed. The usage of interactive methods, which allow to make classes more diverse, give the chance to students to show speech independence, to realize communicative abilities and speech skills, has been considered.

Key words: interactivity, interactive method, interactive training, interactive technologies of teaching foreign languages.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Нині все більша увага приділяється людині як особистості – її свідомості, духовності, культурі, моральності, а також високо розвиненому інтелекту і інтелектуальному потенціалу. Відповідно, не викликає сумніву надзвичайна важливість, гостра необхідність такої професійної підготовки, при якій вищий навчальний заклад закінчували б освічені інтелектуальні особистості, що володіють знаннями, загальною культурою, вміннями самостійно та гнучко мислити, ініціативно, творчо вирішувати життєві і професійні питання.

Інтерактивні технології навчання стали одним із найефективніших шляхів та способів реалізації цих принципів, які значною мірою є творчими, нетрадиційними і в той же час ефективними. У сучасному суспільстві джерелом знань може виступати не тільки викладач, а й комп'ютер, телевізор, відео. Студенти повинні вміти осмислювати отриману інформацію, трактувати її, застосовувати в конкретних умовах; водночас думати, розуміти суть речей, вміти висловити думку. Саме цьому сприяють інтерактивні технології.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Протягом усього періоду розвитку методики, педагогіки та психології дослідженню навчання із застосуванням інтерактивних методів навчання приділялось багато уваги. Насамперед можна виділити роботи Ю. Бабанського, М. Башмакова, В. Беспалька, І. Бома, Л. Буркової, В. Давидова, Дж.К. Джонса, Д. і Р. Джонсона, Дж. Дьюї, Л. Занкова, Г. Іванова, О. Киричука, М. Кларіна, Л. Лісіна, В. Лозової, Дж. Майєра, М. Махмутова, Л. Момота, Є. Пасова, О. Пехоти, Є. Полат, О. Пометун, Р. Реванса, Г. Селевка, М. Скрипника, К. Стоута, Дж. Шнайдера.

Інтерес до інтерактивного навчання як освітньої інновації з'явився в Україні близько десяти років тому. Методичне підґрунтя досвіду роботи та його практична реалізація базуються на наукових дослідженнях та теоретичних розробках таких відомих педагогів, як О. Пометун, І. Родигіної, Л. Пироженко, Т. Ремех, О. Мокрогуза, І. Якиманської, М. Махмутова тощо.

Формулювання мети статті. Мета нашого дослідження полягає у з'ясуванні особливостей використання інтерактивних технологій навчання на заняттях іноземної мови, аналізі різновидів інтерактивних методів і можливості їх використання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інтерактивне навчання – це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, яка має конкретну, передбачувану мету – створити комфортні умови навчання, за яких кожен студент відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність. Суть інтерактивного навчання у тому, що навчальний процес відбувається за умови постійної, активної взаємодії. Воно ефективно сприяє формуванню навичок і вмінь, виробленню цінностей, створенню атмосфери співробітництва. Інтерактивна взаємодія виключає як домінування одного учасника навчального процесу над іншими, так і однієї думки над іншою.

Під час інтерактивного навчання студенти вчаться бути демократичними, спілкуватися з іншими людьми, критично мислити, приймати продумані рішення [6]. Разом з цим впровадження нових технологій у сучасну педагогічну практику просувається дуже повільно через недосконалість сучасних технологій управління освіти в цілому та технологій управління процесом впровадження інновацій зокрема.

Як свідчать наукові дослідження, інтерактивними прийнято називати засоби, що забезпечують безперервну діалогічну взаємодію суб'єктів освітнього процесу. «Інтерактивне навчання (від англ. Inter – взаємний, act – діяти), за визначенням О. Крюкової – це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності для створення комфортних умов навчання, за яких кожен студент відчуває свою успішність та інтелектуальну спроможність» [4, с. 17].

Інтерактивна діяльність ґрунтується на активній комунікації учасників освітнього процесу. «Сутність інтерактивного навчання, – стверджують Н. Побірченко та О. Кузьменко, – полягає в тому, що навчальний процес відбувається за умови постійної, активної взаємодії всіх студентів; викладач і студент є рівноправними суб'єктами навчання» [2, с. 130].

Інтерактивність у навчанні можна пояснити як здатність до взаємодії, навчання у режимі бесіди, діалогу, дії. Отже, у дослівному розумінні інтерактивним може бути названий метод, у якому той, хто навчається, є учасником, тобто здійснює щось: говорить, управляє, моделює, пише, малює тощо. Він не виступає лише слухачем, спостерігачем, а бере активну участь у тому, що відбувається, власне створюючи це явище.

Н. Муратова стверджує, що інтерактивне навчання – це навчання, заглиблене в процес спілкування. Для підвищення ефективності процесу навчання необхідна наявність трьох компонентів спілкування, а саме: комунікативний (передача та збереження вербальної і невербальної інформації), інтерактивний (організація взаємодії в спільній діяльності) та перцептивний (сприйняття та розуміння людини людиною) [1].

О. Пометун вважає, що інтерактивними можна вважати технології, які здійснюються шляхом активної взаємодії студентів у процесі навчання. Вони дозволяють на підставі внеску кожного з учасників у ході заняття спільною справою отримати нові знання і організувати корпоративну діяльність, починаючи від окремої взаємодії двох-трьох осіб поміж собою й до широкої співпраці багатьох [3, с. 19].

Виходячи з викладеного, можна зробити висновок, що сутність інтерактивного навчання полягає у взаємонавчанні, груповій формі організації освітнього процесу з реалізацією активних групових методів навчання для вирішення дидактичних завдань. Педагог при цьому виконує функції помічника в роботі, консультанта, організатора, стає одним із джерел інформації.

Інтерактивне навчання змінює звичні форми ілюстрації на діалогічні, що ґрунтуються на взаємодії та взаєморозумінні. Можемо відзначити такі методичні

особливості організації інтерактивного навчання: застосування проблемних ситуацій та формувань, відповідна організація навчального простору, що сприяє діалогу, мотиваційне забезпечення спільної діяльності, дотримання правил навчального співробітництва, використання комунікативних методів і прийомів, оптимізація системи оцінювання процесу та результатів спільної діяльності, розвиток навичок самоаналізу і самоконтролю індивідуальної та групової діяльності.

Головна риса інтерактивного навчання – використання власного досвіду у ході розв’язання проблемних питань.

Використання технологій інтерактивного навчання значною мірою підвищує ефективність навчального процесу, сприяє високому інтелектуальному розвитку студентів, забезпечує оволодіння навичками саморозвитку особистості, можливість думати, творити. Інтерактивні технології навчання на заняттях англійської мови сприяють ефективному розвитку мовленнєвих здібностей, розвитку логічного мислення, розвитку здатності цінувати знання та вміння користуватися ними; усвідомленню особистої відповідальності та вмінню об’єднуватися з іншими членами колективу задля обговорення спільної проблеми, розвитку здатності визнавати і поважати цінності іншої людини, формуванню навичок спілкування та співпраці з іншими членами групи, взаєморозуміння і взаємоповаги до кожного індивідуума, вихованню толерантності, співчуття, доброзичливості, почуття, формуванню вміння робити вільний і незалежний вибір, що ґрунтується на власних судженнях та аналізі дійсності.

У результаті організації навчальної діяльності із застосуванням інтерактивних технологій у студентів розвиваються й ускладнюються психічні процеси – сприйняття, пам’ять, увага, уява тощо, виявляються такі мислинневі операції, як аналіз і синтез, абстракція й узагальнення, формуються воля й характер.

Інтерактивне навчання на уроках англійської мови орієнтоване на:

- розвиток належного мислення, певної самостійності думок, висловлення своєї власної думки, вироблення творчого ставлення, сприйняття іншомовного носія, розвиток правильного мовлення, самостійного осмислення матеріалу, засвоєння лексики, чітке та правильне мовлення;

- розвиток здатності до навіювання думок, зразків поведінки, відстоювання власної думки, створення ситуації дискусії, зіткнення думок; розв’язання певної проблемної ситуації в умовах інтерактивних технологій, що активно стимулює діяльність мислення, спрямовану на подолання протиріччя, непорозуміння;

- вироблення критичного ставлення до себе, уміння бачити свої помилки та адекватно ставитися до них; розвиток таких умінь, як бачити позитивне і негативне, порівнювати себе з іншими й адекватно себе оцінювати.

Інтерактивне навчання сприяє самопізнанню особистості і на цій основі взаєморозумінню викладача та студента та розумінню студентами вимог і критичних зауважень викладача. Завдяки правильному, адекватному усвідомленню не лише позитивного, а й негативного у власній поведінці, діях, навчанні, виникає

критичне ставлення до себе, що конче потрібне насамперед для сприймання вимог інших [4, с. 139–141].

Нині у методиці викладання іноземної мови спостерігається тенденція переходу від комунікативного аспекту до його різновиду – інтерактивного підходу, який був запропонований західними методистами. Перед методистами та викладачами англійської мови стоїть мета посилити інтерактивний бік оволодіння іноземною мовою, перейти від навчання іноземної мови до навчання іноземно мовної діяльності і до навчання спілкування. Інтерактивні методи є дуже ефективним, але оскільки вони лише поступово входять у викладацьку практику, більшість викладачів та методистів спираються на традиційні методики викладання. Інтерактивні методи навчання мотивують студентів вивчати іноземну мову та підвищують інтерес до процесу навчання.

Організації процесу багатосторонньої комунікації сприяє використання відповідних інтерактивних методів навчання, спрямованих на розвиток творчих здібностей студентів, орієнтованих на діяльність, що стимулює активність та «винахідливість». До них можна віднести наступні: мозковий штурм, метод проєктів, рольові та ділові ігри, дискусії, дебати, круглі столи, методи типу «мереживна пилка», «обери позицію», «шкала думок» та ін.

Технологія використання таких форм навчання являє собою поетапне, логічно побудоване використання форм активного навчання від простіших до складніших і включає засвоєння ігрових прийомів шляхом введення їх в практику проведення занять; розширення використання на уроках ігрових ситуацій, елементів дискусій, обговорень, проведення в ігровій формі підсумкових занять з теми.

Використання рольових ігор, у яких студенти спілкуються в парах або в групах не лише дозволяє зробити заняття більш різноманітним, а й дає можливість студентам проявити мовленнєву самостійність, реалізувати комунікативні вміння та мовленнєві навички. Вони можуть допомагати один одному, успішно коригувати висловлення своїх співрозмовників, навіть якщо викладач не дає такого завдання.

«Рольові ігри» сприяють не лише розвитку вміння викладати свої думки, а й з повагою ставитися до думок і пропозицій інших. Атмосфера доброзичливості, заохочення під час обговорень зумовлюють розумову й емоційну розкомплексованість студентів, знижують страх перед можливими помилками, сприяють розвитку вміння аргументувати. Рольова гра трактується в педагогічних дослідженнях як метод, у процесі якого студент має вільно імпровізувати в межах заданої ситуації, виступаючи в ролі одного з її учасників. Використання ролі передбачає додержання певних норм і правил, тому в процесі рольової гри відбувається їх усвідомлення, підвищується рівень загальної культури поведінки, студенти опановують діловим етикетом. Оскільки конкретна роль допускає розмаїття способів її використання, це дає можливість студентам проявити свою індивідуальність і творчі здібності.

Проте, як відзначають більшість дослідників (У. Літлвуд, Д. Ревел та ін.), на відміну від дітей, студенти часто не висловлюють особливого бажання брати участь у рольовій грі, оскільки бояться показатися смішними одногрупникам. Тому в процесі підготовки і проведення рольової гри необхідно дотримуватися таких правил:

– студентам мають пропонуватися ситуації, що дійсно можуть виникнути в міжкультурній комунікації у реальному житті;

– студентам треба допомогти адаптуватися до певної ролі в ситуації міжкультурної комунікації. Причому в одних випадках вони можуть грати самих себе, в інших – їм доведеться взяти на себе уявну роль, останній надається перевага;

– учасників рольової гри необхідно підготувати до того, що вони мають поводитися так, ніби все відбувалося в реальному житті, тобто їхня поведінка має відповідати виконуваний ролі;

– у процесі рольової гри потрібно концентрувати увагу учасників гри на комунікативному використанні одиниць мови, а не на звичайній практиці закріплення їх у мові.

Оскільки проведення рольової гри вимагає попередньої підготовки, то кожна рольова гра включає наступні етапи: підготовчий, власне гра і завершальний. Підготовчий етап спрямований на розв'язання таких завдань: введення студентів у рольову ситуацію; знайомство з лінгвістичним напрямом гри; попередня трактовка лексичних одиниць і граматичних структур.

Рольова гра спрямована на формування і вдосконалення окремих мовленнєвих вчинків і рольової поведінки загалом. Завершальний етап полягає в обговоренні рольової гри, в оцінці комунікативної діяльності кожного її учасника.

Висновки результатів дослідження. На нашу думку, сутність інтерактивного навчання полягає у взаємонавчанні, груповій формі організації освітнього процесу із реалізацією активних групових методів навчання для вирішення дидактичних завдань. Таким чином, мета інтерактивного навчання – це створення викладачем умов, у яких студент сам буде здобувати знання.

Підбиваючи підсумок, варто вказати, що інтерактивне навчання дозволяє різко збільшити відсоток засвоєння матеріалу, а також веде до розвитку професійних і особистісних якостей студентів, у тому числі: росту активності, критичному мисленню, розвитку здібностей до аргументації своєї думки, посиленню відповідальності за ухвалення рішення, формуванню здатності до співробітництва і командної роботи, розвитку здатності до подальшої самоосвіти, тобто всіх тих якостей, які повинен мати сучасний фахівець.

Перспективи подальших розвідок. З огляду на зазначене, перспективою подальшого дослідження є розвідки усвідомлення педагогами доцільності використання інтерактивних технологій на заняттях з іноземної мови для поліпшення якості навчання, оскільки майстерність викладача сьогодні полягає у

творчому підході до конструювання занять, у постійному прагненні підвищити ефективність навчально-пізнавальної діяльності шляхом новітніх організаційних форм.

Література

1. Мурадова Н. С. Коммуникативносвязующая роль культуры общения студентов технических заведений в интерактивном обучении [Электронный ресурс] / Н. С. Мурадова. – Режим доступа: <<http://www.ostu.ru/conf/ruslang2004/trend2/muradova.htm>>.
2. Основи нових інформаційних технологій навчання : посіб. для вчителів / за ред. Ю. І. Машбиця ; Ін-т психології ім. Г. С. Костюка АПН України. – К. : ІЗМН, 1997. – 264 с.
3. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посібник / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко ; за ред. О. І. Пометун. – К. : А.С.К., 2005. – 192 с.
4. Пометун О. І. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. – К., 2002. – 237 с.
5. Роберт И. В. Современные информационные технологии в образовании : дидактические проблемы; перспективы использования / И. В. Роберт. – М. : Школа-Пресс, 1994. – 205 с.
6. Угольков В. В. Компьютерные технологии как средство обучения иностранным языкам в вузе [Электронный ресурс] / В. В. Угольков. – Режим доступа: <<http://www-center.univer.kharkov.ua>>.